

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
172 ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ 172

ΠΛΑΤΩΝ

ΘΕΑΙΤΗΤΟΣ
ἢ περὶ ἐπιστήμης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΧΟΛΙΑ
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΟΜΑΔΑ ΚΑΚΤΟΥ

Κ Α Κ Τ Ο Σ

ΘΕΑΙΤΗΤΟΣ ἢ περὶ ἐπιστήμης

Ζελιάνα Κρυωνά
Φεβρουάριος 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Τα πρόσωπα του διαλόγου
- Εισαγωγή
- Διαμόρφωση του διαλόγου
- Πρώτος ορισμός
  - Εξέταση της θεωρίας του Πρωταγόρα
  - Υποθετική υπεράσπιση του Πρωταγόρα από τον Σωκράτη
  - Έλεγχος της θεωρίας του Πρωταγόρα σχετικά με τον σοφό
  - Παρέκβαση: Ο φιλοσοφικός βίος
  - Κλείσιμο της παρέκβασης και ολοκλήρωση της κριτικής του Πρωταγόρα
  - Τελική ανασκευή του πρώτου ορισμού
- Δεύτερος ορισμός
- Τρίτος Ορισμός
- Επίλογος
- Πηγές

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

- **ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ**

Φιλόσοφος, ιδρυτής της Μεγαρικής σχολής, μαθητής του Σωκράτη.

- **ΤΕΡΨΙΩΝ**

Φίλος του Ευκλείδη, μέλος του Σωκρατικού κύκλου.

- **ΣΩΚΡΑΤΗΣ**

Ο μεγάλος φιλόσοφος.

- **ΘΕΟΔΩΡΟΣ**

Γεωμέτρης, δάσκαλος του Πλάτωνα και φίλος του Σωκράτη.

- **ΘΕΑΙΤΗΤΟΣ**

Μαθητής του Θεόδωρου και του Σωκράτη.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- Ο *Θεαίτητος* μάλλον δέχεται την ακριβέστερη χρονολόγηση από κάθε άλλο διάλογο, σύμφωνα με τον Thomas Taylor.
- Το έργο πρέπει να ολοκληρώθηκε το 368 ή στις αρχές του 367 π.Χ., λίγο πριν την αναχώρηση του Πλάτωνα για τις Συρακούσες.
- Είναι ένας από τους διαλόγους της τελευταίας περιόδου όπου μαζί με την Πολιτεία παρουσιάζουν ίσως το μεγαλύτερο ενδιαφέρον.
- Ο συγκεκριμένος διάλογος επιγράφεται «Θεαίτητος» από το όνομα ενός διακεκριμένου μέλους της Ακαδημίας στον οποίο αποδίδονται μάλιστα σημαντικές μαθηματικές ανακαλύψεις.

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

- Στον Πλατωνικό διάλογο «Θεαίτητος» γίνεται διερεύνηση του ζητήματος τι είναι γνώση.
- Πρόκειται για έναν αφηγηματικό διάλογο που ξεκινά αρχικά μεταξύ Ευκλείδη και Τερψίονα.
- Ο Ευκλείδης λέει στο φίλο του Τερψίονα ότι είχε γράψει ένα βιβλίο πριν από πολλά χρόνια με βάση ένα διάλογο μεταξύ Σωκράτη και Θεαίτητου όταν ο Θεαίτητος ήταν ένας αρκετά νεαρός άνδρας.
- Ο Τερψίονας ενδιαφέρεται για το βιβλίο το οποίο αναγιγνώσκεται φωναχτά στους δύο άνδρες από ένα αγόρι, δούλο στην υπηρεσία του Ευκλείδη.

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

- Ο διάλογος, μεταξύ Σωκράτη και Θεαίτητου, συνέβη λίγο πριν ο Σωκράτης παρουσιαστεί στην βασιλείο στοά για να απαντήσει στην κατηγορία που του είχε απευθύνει ο Μέλητος και τελικά οδήγησε στην θανατική καταδίκη του.
- Η αφήγηση ξεκινά ως εξής: Πριν ξεκινήσει ο διάλογος, με τον Θεαίτητο, ο Σωκράτης συναντά τον Κυρηναίο γεωμέτρη Θεόδωρο και τον ρωτά εάν γνωρίζει κάποιον νέο της Αθήνας που να δημιουργεί ελπίδες για σπουδαίο μέλλον. Αυτός του υποδεικνύει τον μαθητή του Θεαίτητο από το Σούνιο, για τον οποίο λέει λαμπρά λόγια. Ο Θεαίτητος έτυχε να περνά από εκεί και τον καλούν για να τον γνωρίσει ο Σωκράτης και να συνομιλήσει μαζί του.

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Στον διάλογο αυτό του Πλάτωνα, εμφανίζεται ο Σωκράτης να εξετάζει με τη βοήθεια του Θεαίτητου (ή το αντίθετο σύμφωνα με την «μαιευτική» τέχνη του Σωκράτη).

Ποιος είναι ο ορισμός της γνώσης;

ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ;

- 1. ΤΑΥΤΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ**
- 2. Η ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ**
- 3. ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ Η ΜΕΤΑ ΛΟΓΟΥ ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ**

Θεόδωρος και Σωκράτης καλούν τον Θεαίτητο και ξεκινά η συζήτηση με το θέμα να διατυπώνεται ήδη από την αρχή του διαλόγου:

«Τι ακριβώς είναι η γνώση;»

1^{ος} ΟΡΙΣΜΟΣ: ΤΑΥΤΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

Θεαίτητος: όποιος γνωρίζει κάτι αντιλαμβάνεται αυτό που γνωρίζει, και όπως τουλάχιστον φαίνεται τώρα, γνώση δεν είναι άλλο από αίσθηση.

1^{ος} ΟΡΙΣΜΟΣ: ΤΑΥΤΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

Πρωταγόρας

- Ο Σωκράτης παρατηρεί ότι το περιεχόμενο του ορισμού αυτού φαίνεται να μοιάζει με τη γνωστή ρήση του Πρωταγόρα ότι *για όλα τα πράγματα το μέτρο είναι ο άνθρωπος*. Δηλαδή κάθε τι είναι για τον καθένα έτσι όπως του φαίνεται.
- Ο Θεαίτητος, γνώστης των θεωριών του Πρωταγόρα (152a), συμφωνεί με την ερμηνεία που αποδίδει ο Σωκράτης στην παραπάνω ρήση: *«Ό,τι μου φαίνεται, ό,τι αισθάνομαι αυτό είναι για μένα»*.
- Η αίσθηση αποτελεί αντίληψη ενός πράγματος που *είναι* (του όντος), αποκαλύπτει δηλαδή πάντα το *είναι, το τί έστιν* και είναι απαλλαγμένη από την πλάνη, ακριβώς επειδή είναι βέβαιη γνώση (επιστήμη) (152c).

1^{ος} ΟΡΙΣΜΟΣ: ΤΑΥΤΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

Πρωταγόρας

- Για να υπάρχει γνώση θα πρέπει η αίσθηση να αποκαλύπτει το είναι, καθώς η γνώση πρέπει να είναι απαλλαγμένη από την **πλάνη** και το **ψεύδος**.
- Ο Πρωταγόρας, αρνείται ότι υπάρχει ένας κοινός πραγματικός κόσμος, που να γνωρίζουν έστω δύο αντιλήπτορες. Βλέπει την πραγματικότητα καθαυτή ως **ατομική υπόθεση**.

1^{ος} ΟΡΙΣΜΟΣ: ΤΑΥΤΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

Πρωταγόρας

- Πρωταγόρας:
  - Υπάρχει μια διαρκής, παγκόσμια κίνηση, σε ένα αέναο «γίνεσθαι» Όλα τα υπαρκτά πράγματα είναι στην ουσία αποτελέσματα διαρκών κινήσεων.
  - Η κίνηση αυτή συνιστά τελικά το μοναδικό πραγματικό στοιχείο ολόκληρου του σύμπαντος και η παύση της θα σήμαινε στασιμότητα και θάνατο (153a-d).
  - Κάθε αλήθεια είναι σχετική.
- Ο κόσμος είναι κατ' ανάγκην «ιδιωτικός» και κάθε αλήθεια είναι καθαρά σχετική.

1^{ος} ΟΡΙΣΜΟΣ: ΤΑΥΤΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

Πρωταγόρας

- Κατά τον Σωκράτη, με την άποψη αυτή του Πρωταγόρα συμφωνούν πολλοί άλλοι, όπως ο Ηράκλειτος, ο Εμπεδοκλής, ο Επίχαρμος και ο Όμηρος, με μόνη εξαίρεση τον Παρμενίδα .
- Παράδειγμα το **λευκό χρώμα** που βλέπουμε:
  - Ένα σύνολο κινήσεων, αυτό που ονομάζουμε **«μάτι»**, έρχεται σε επαφή με το άλλο σύνολο κινήσεων, που ονομάζουμε **«εξωτερικό κόσμο»** και στιγμιαία συμβαίνει (γίνεται) κάτι, ως αποτέλεσμα της επαφής αυτής.
  - Αυτό δεν βρίσκεται ούτε μέσα σε κάποιο σώμα έξω από το δικό μας, ούτε μέσα στο μάτι μας. Δεν είναι δηλαδή κάτι στατικό που βρίσκεται είτε στο υποκείμενο είτε στο αντικείμενο, αλλά είναι απλώς μια στιγμιαία συνάντηση δύο κινήσεων. Αυτό το κάτι είναι το χρώμα (153e).

1^{ος} ΟΡΙΣΜΟΣ: ΤΑΥΤΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

Πρωταγόρας

- Αν μεταβληθεί μία από αυτές τις κινήσεις, αμέσως **μεταβάλλεται και το αποτέλεσμα.**
- Τα δεδομένα όμως της καθημερινότητας φανερώνουν ότι ένα χρώμα δε φαίνεται το ίδιο σε έναν άνθρωπο και ένα ζώο, όπως και ένα πράγμα δε φαίνεται όμοιο σε δύο διαφορετικούς ανθρώπους.
- Από αυτή την άποψη, δύο αντίθετες αισθητηριακές παραστάσεις σε δύο διαφορετικούς ανθρώπους είναι εξίσου αληθινές.
- *Ο κόσμος είναι κατ' ανάγκην «ιδιωτικός» και κάθε αλήθεια είναι καθαρά σχετική.*

1^{ος} ΟΡΙΣΜΟΣ: ΤΑΥΤΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

Πρωταγόρας

- Αντιτάσσονται στον Πρωταγόρα κάποια φαινόμενα, όπως τα όνειρα και οι παραισθήσεις που είναι απατηλά.
- Ο Σωκράτης διευκρινίζει ότι δεν είναι και τόσο εύκολο να διακρίνουμε σαφώς την κατάσταση του ονείρου από την κατάσταση εγρήγορσης, αλλά αναμφισβήτητα πρόκειται για δύο διαφορετικές καταστάσεις. Ωστόσο, «ο κόσμος κάποιου που κοιμάται ή έχει πυρετό είναι γι' αυτόν τόσο πραγματικός – όσο διαρκεί το όνειρο ή ο πυρετός του- όσο είναι για τον ξύπνιο και τον υγιή ο δικός του κόσμος».

1^{ος} ΟΡΙΣΜΟΣ: ΤΑΥΤΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

Πρωταγόρας

- Σύμφωνα λοιπόν με την παραπάνω θεωρία, αυτό που αισθάνεται κάποιος οργανισμός σε μια δεδομένη στιγμή είναι **συνάρτηση του οργανισμού με το περιβάλλον του.**
- Αφού ένας οργανισμός, όταν κοιμάται ή έχει πυρετό είναι διαφορετικός από όταν είναι ξύπνιος ή υγιής, τότε και το αποτέλεσμα της αντίδρασής τους με το **περιβάλλον θα είναι διαφορετικό.**
- Ακόμη και δύο εντελώς αντίθετα μεταξύ τους αισθήματα στο ίδιο υποκείμενο μπορούν να είναι και τα δύο αληθινά, καθώς **«δεν υπάρχει ένα υποκείμενο, αλλά σειρά υποκειμένων»** στις διάφορες εκφάνσεις του.

1^{ος} ΟΡΙΣΜΟΣ: ΤΑΥΤΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

Πρωταγόρας

- Οι παραστάσεις οποιουδήποτε οργανισμού ανά πάσα στιγμή ισχύουν ως προς την κατάσταση του συγκεκριμένου οργανισμού εκείνη τη συγκεκριμένη στιγμή.
- Κάθε φορά λοιπόν το κάθε τι είναι όπως μου φαίνεται, όπως το αισθάνομαι. Συνεπώς, το αίσθημά μου είναι πάντοτε ορθό και αληθινό.
- Με βάση λοιπόν την παραπάνω θεωρία για τα όνειρα και τις ψευδαισθήσεις, δικαιολογείται η ρήση του Πρωταγόρα ότι ο άνθρωπος αποτελεί το μέτρο όλων των πραγμάτων και φαίνεται ότι ο ορισμός της επιστήμης, που έδωσε ο Θεαίτητος είναι σωστός (160d-e).

1^{ος} ΟΡΙΣΜΟΣ: ΤΑΥΤΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑ

- **Ερώτημα Νο 1: Η γνώση και η αίσθηση είναι το ίδιο πράγμα ή διαφορετικά;**

1^{ος} ΟΡΙΣΜΟΣ: ΤΑΥΤΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑ

- **Ερώτημα Νο 1: Η γνώση και η αίσθηση είναι το ίδιο πράγμα ή διαφορετικά;**
- **Ερώτημα Νο 2: Θα συμφωνήσουμε πραγματικά πως, γι αυτά που αντιλαμβανόμαστε με τις αισθήσεις της ακοής και της όρασης, έχουμε συνάμα γνώση όλων τούτων;**

1^{ος} ΟΡΙΣΜΟΣ: ΤΑΥΤΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΙΣΘΗΤΗΡΙΑΚΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑ

- **Ερώτημα Νο 1: Η γνώση και η αίσθηση είναι το ίδιο πράγμα ή διαφορετικά;**
- **Ερώτημα Νο 2: Θα συμφωνήσουμε πραγματικά πως, για αυτά που αντιλαμβανόμαστε με τις αισθήσεις της ακοής και της όρασης, έχουμε συνάμα γνώση όλων τούτων;**
- **Ερώτημα Νο 3: Μπορούμε τελικά να πούμε ότι δε γνωρίζουμε αυτό που είδαμε στο παρελθόν και εξακολουθούμε να θυμόμαστε;**

ΥΠΟΘΕΤΙΚΗ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΩΚΡΑΤΗ

- Ένας άνθρωπος **γνωρίζει και δεν γνωρίζει το ίδιο πράγμα.**
  - Το πιο απλό που θα μπορούσε να σκεφτεί κανείς για να δικαιολογήσει την παραπάνω δήλωση είναι ο άνθρωπος που κρατά το ένα μάτι του κλειστό, και κατά συνέπεια βλέπει τα πράγματα με το ένα μάτι και τα γνωρίζει, ενώ με το άλλο όχι.
- Μνήμη → **διαφορετική από την άμεση αισθητηριακή αντίληψη.**
  - όταν αναφερόμαστε στη μνήμη, οφείλουμε να κατανοούμε ότι πρόκειται βέβαια για μια γνωστική κατάσταση, αλλά έμμεση, διαφορετική από την άμεση αισθητηριακή αντίληψη, καθώς δεν υπάρχει πια αίσθηση.
  - Η μνήμη που έχει κάποιος για όσα έζησε, τώρα που δεν τα ζει πια, είναι ένα βίωμα διαφορετικό από αυτό που είχε όταν τα ζούσε (166b).

ΥΠΟΘΕΤΙΚΗ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΩΚΡΑΤΗ

- Ισχυρίζεται ο Πρωταγόρας ότι ο άνθρωπος με κάθε μεταβολή των παραστάσεων του αποτελεί και διαφορετικό αντιλήπτορα. «**Το υποκείμενο δε μένει πάντα το ίδιο, αλλά είναι μια διαδοχή συνειδήσεων**» και ό,τι αισθάνεται κάθε μία από αυτές είναι και αληθινό.
- Ο κάθε αντιλήπτορας έχει τον δικό του κόσμο και αποτελεί ο ίδιος το μέτρο αληθείας και για όσα υπάρχουν και για όσα δεν υπάρχουν. «**μέτρον γαρ έκαστον ημών είναι των τε όντων και μη**» (166d).

ΥΠΟΘΕΤΙΚΗ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΩΚΡΑΤΗ

- Ο Σωκράτης περνάει σε μια σημαντική διευκρίνιση. Ο Πρωταγόρας θα έλεγε ότι αν και δεν υπάρχει καμιά διαφορά ανάμεσα στις ανθρώπινες γνώμες ως προς την αλήθεια τους, μπορούμε ωστόσο **να χαρακτηρίσουμε κάποιον σοφό και να τον διακρίνουμε από τους υπόλοιπους, στους οποίους δε μπορεί να αποδοθεί ο ίδιος χαρακτηρισμός.**
- Ο σοφός που διακρίνεται από μια καλή κατάσταση της ψυχής και, άρα, καλές παραστάσεις έχει τη δύναμη να μεταδίδει στους μαθητές του υγιέστερες και ωφελιμότερες απόψεις για τη ζωή, αλλά όχι πιο αληθινές (167a-d).

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΣΟΦΟ

- Ο Σωκράτης επιχειρεί να ελέγξει τη θεωρία για την κίνηση των πάντων και την άποψη ότι **δεν υπάρχει καμία διαφορά μεταξύ των ανθρωπίνων γνώμών ως προς την αλήθεια τους.**
- Εξετάζουν αν είχε δίκιο που θεωρούσε τον κάθε άνθρωπο **«αυτάρκη»** στη φρόνηση και αν σωστά διευκρίνισε ο Σωκράτης, για λογαριασμό του Πρωταγόρα, ότι κάποιων οι απόψεις είναι πιο ωφέλιμες και αυτοί είναι οι σοφοί.
- Τα ίδια τα λόγια του Πρωταγόρα ανοίγουν το τμήμα αυτό της συζήτησης, ότι δηλαδή **αυτό που νομίζει ο καθένας, αυτό υπάρχει και είναι αληθινό γι' αυτόν που το πιστεύει.**

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΣΟΦΟ

- Δεν υπάρχει λοιπόν άνθρωπος που να μη θεωρεί τον εαυτό του σοφότερο από τους άλλους σε κάποια πράγματα, ενώ σε κάποια άλλα να χρειάζεται ο ίδιος διδασκαλία και καθοδήγηση (170 a-b).
- Άρα, σοφία και αμάθεια είναι δύο διαφορετικά πράγματα, για τα οποία στο σημείο αυτό ο Σωκράτης διευκρινίζει ότι δεν είναι τίποτα άλλο παρά «αληθής διάνοια» και «ψευδής δόξα» αντίστοιχα.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΣΟΦΟ

- Το φανερό συμπέρασμά του ότι οι άνθρωποι έχουν **άλλοτε αληθείς και άλλοτε ψευδείς γνώμες αναιρεί** την άποψη του Πρωταγόρα ότι ο κάθε άνθρωπος είναι το μέτρο για όλα τα πράγματα.
- Αν ήθελε κάποιος να υποστηρίξει τον Πρωταγόρα από μια διαφορετική σκοπιά, θα μπορούσε να πει ότι, σύμφωνα με τη θεωρία του, **ο λόγος του είναι αληθής για τον ίδιο τον Πρωταγόρα**. Αφού όμως για τους άλλους είναι ψευδής, προκύπτει από τη θεωρία του ότι θα πρέπει να παραδεχτεί την άποψή τους ως αληθινή, παρόλο που αυτοί εναντιώνονται στη δική του γνώμη και πιστεύουν ότι βρίσκεται σε πλάνη.

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΣΟΦΟ

- Αποδεκτή για τα βιώματα που έχει κανείς μέσω των αισθήσεών του, όπως είναι λ.χ. η αίσθηση του θερμού, του ξηρού, του γλυκού και όλα τα παρόμοια .
- Για θέματα υγείας είναι φανερό ότι δεν είναι σε θέση ο καθένας να γνωρίζει τι είναι υγιεινό και να θεραπεύεται από μόνος του, αλλά απαιτείται η υπακοή στην ορθή γνώμη του γιατρού που είναι **ο πλέον κατάλληλος άνθρωπος λόγω των γνώσεών του.**

ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΣΟΦΟ

- Αναλόγως πιστεύει ο Σωκράτης ότι πρέπει να λειτουργούμε για να διασφαλίζουμε και την **υγεία της πολιτείας**.
- Όταν πρόκειται να αποφασίσει μια πόλη και να θεσπίσει **νόμους για τα δίκαια και τα άδικα, τα ιερά και τα ανόσια**, δεν είναι ικανός ο οποιοσδήποτε να εκφέρει αληθινές γνώμες, αλλά γίνεται **διάκριση μεταξύ της γνώμης του σοφού και του αμαθούς (172 a)**.
- Παρ' όλα αυτά, οι οπαδοί του Πρωταγόρα ισχυρίζονται ότι θέματα όπως το **δίκαιο και το άδικο** δεν έχουν κάποια δική τους, δοσμένη από τη φύση ουσία, αλλά **γίνεται αληθινό κάθε φορά αυτό που η κοινή γνώμη νομίζει ως αληθινό και για όσο καιρό το νομίζει**.

ΠΑΡΕΚΒΑΣΗ: Ο ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

Σοφοί vs Δικανικοί Ρήτορες

- Εντυπωσιασμένος ο Θεόδωρος από τις περιγραφές του Σωκράτη ομολογεί ότι αν όλοι οι άνθρωποι πείθονταν στα λόγια του, θα υπήρχαν στον κόσμο λιγότερα κακά.
- Τα «κακά» όμως δε γίνεται να χαθούν, γιατί είναι μέσα στη φύση των θνητών. Γι' αυτό πρέπει να προσπαθεί κανείς να ξεφεύγει από τη θνητή του φύση (176b).

(ΠΑΡΕΚΒΑΣΗ: Ο ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΣ ΒΙΟΣ)

- Για «ομοίωση» με το θεό μιλάει ο Πλάτωνας εννοώντας μια σταδιακή προσέγγιση της δικαιοσύνης και της γνώσης από τον άνθρωπο.
- Αυτή η αναφορά του Πλάτωνα στο θεό, διά στόματος Σωκράτη, αναδεικνύει τη δυνατή φαντασία του, καθώς και τη προσπάθειά του να εντοπίσει την ουσία εκείνη που μένει αιώνια αμετάβλητη πίσω από έναν κόσμο που αλλάζει διαρκώς, τον οδήγησαν αναπόφευκτα σε έναν θεό.
- Η διαφορά όμως του Πλάτωνα από τους συμπολίτες του είναι ότι «στους κόλπους αυτού του θεού βλέπει τις Ιδέες. Με τη σύλληψη αυτή θέλησε να αντικαταστήσει το λαϊκό Όλυμπο με έναν Όλυμπο πνευματικό».

ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΠΑΡΕΚΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑ

- Οι συνομιλητές επανέρχονται στη συζήτηση ότι, οι φιλόσοφοι που διδάσκουν πως ό,τι φαίνεται στον καθένα αυτό και υπάρχει επεκτείνουν χωρίς δισταγμό τη θεωρία αυτή στη δικαιοσύνη και την αδικία.
- Ισχυρίζονται δηλαδή ότι όσα θεωρεί μια πόλη δίκαια και νομοθετήσει γι' αυτά, είναι δίκαια για τη συγκεκριμένη πόλη, για όσο καιρό μείνουν έτσι νομοθετημένα.
- Ο Σωκράτης όμως διευκρινίζει ότι κανείς δεν τόλμησε να ισχυριστεί κάτι παρόμοιο για τα αγαθά και τα ωφέλιμα σε μια πόλη. Χρήσιμο και ωφέλιμο για την πόλη δε μπορεί να είναι αυτό που κάθε φορά η πόλη θεωρεί ωφέλιμο.
- Ο καθένας θα μπορούσε να ομολογήσει ότι όταν η πόλη νομοθετεί επιδιώκοντας το μεγαλύτερο δυνατό όφελος γι' αυτήν, συμβαίνει πολλές φορές να μην το πετυχαίνει. Οι εκάστοτε κανονισμοί θεσπίζονται επειδή η πόλη αποβλέπει σε ένα μελλοντικό όφελος (178 a).

ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΠΑΡΕΚΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑ

- Ερώτημα: η ρήση του Πρωταγόρα ότι ο άνθρωπος είναι μέτρο όλων των πραγμάτων ισχύει και για τα πράγματα που αφορούν στο μέλλον;
- Ο Σωκράτης απαντά στο παραπάνω ερώτημα λέγοντας ότι η πρόβλεψη ενός ειδικού αποτελεί οπωσδήποτε καλύτερο μέτρο από την πρόβλεψη του μη ειδήμονα (179 b).

ΚΛΕΙΣΙΜΟ ΤΗΣ ΠΑΡΕΚΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑ

- Όταν η πόλη αποφασίζει για όσα μπορούν να αποβούν αγαθά και ωφέλιμα γι' αυτήν δεν είναι δυνατό να δεχτούμε ότι η γνώμη του καθενός λειτουργεί ως μέτρο, αλλά η άποψη όσων κατέχουν την απαραίτητη γνώση.
- Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω, παραδέχεται ο Θεόδωρος ότι ο λόγος του Πρωταγόρα για τον άνθρωπο ως «μέτρο» αναιρείται, αφού δεν είναι δυνατό να δεχόμαστε τη γνώμη κανενός άλλου, παρά μόνο του ειδικού, για περιπτώσεις που αφορούν μελλοντικές εμπειρίες.
- Η άποψη ότι κάθε γνώμη είναι αληθής ανασκευάστηκε. Ο Θεόδωρος άλλωστε αναγνωρίζει πλέον ότι ο λόγος αυτός είναι γενικά αστήρικτος και αναιρεί τον εαυτό του, αφού δηλώνει εξ αρχής ότι αποδέχεται ως αληθινή και την αντίθετη προς αυτόν γνώμη.

ΤΕΛΙΚΗ ΑΝΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΩΣ ΑΙΣΘΗΣΗΣ

Ηράκλειτος VS Μέλισσος και Παρμενίδης

- Τί ακριβώς σημαίνει η πρόταση ότι «τα πάντα κινούνται» ;
- Οι συνομιλητές αναγνωρίζουν δύο είδη κίνησης:
  - α) όταν κάτι αλλάζει τόπο ή περιστρέφεται, οπότε μιλάμε για μετατόπιση ή περιφορά και
  - β) όταν υφίσταται κάποια ποιοτική αλλοίωση, όπως οι αλλαγές που επιφέρουν τα γηρατειά.
- Ο Σωκράτης ονομάζει τα δύο αυτά είδη κίνησης «φορά» και «αλλοίωση» αντίστοιχα και παρατηρεί ότι τα πάντα κινούνται και με τις δύο, αφού στασιμότητα δεν υπάρχει πουθενά.
- Αν λοιπόν δεχτούμε το εύλογο συμπέρασμα της παραπάνω θεωρίας ότι τα πάντα αλλάζουν διαρκώς και ως προς τη θέση και ως προς την ποιότητά τους, αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει κανένα μόνιμο και σταθερό γνώρισμα στα πράγματα (181 e).

ΤΕΛΙΚΗ ΑΝΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΩΣ ΑΙΣΘΗΣΗΣ

Ηράκλειτος VS Μέλισσος και Παρμενίδης

- Συνεπώς, ο άνθρωπος δε μπορεί να έχει για τα πράγματα καμία σταθερή και βέβαιη εντύπωση που να προέρχεται από τις αισθήσεις, αλλά έχει άπειρες, στιγμιαίες εντυπώσεις, η παροδικότητα των οποίων σαφώς δε συνιστά γνώση.
- Με τον τρόπο αυτό ανασκευάζεται πλέον οριστικά η ταύτιση της γνώσης με την αισθητηριακή πρόσληψη.
- Οι δύο συνδιαλεγόμενοι, προτού προχωρήσουν, παραδέχονται ότι μπορεί να μην ανακάλυψαν τί είναι η γνώση, αλλά κατάλαβαν σίγουρα τί δεν είναι γνώση (182 e).

ΤΕΛΙΚΗ ΑΝΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΩΣ ΑΙΣΘΗΣΗΣ

- Σωκράτης: είναι σωστότερη η φράση «**τα μάτια είναι εκείνα μέσω των οποίων βλέπουμε**» παρά η φράση «**τα μάτια είναι εκείνα με τα οποία βλέπουμε**».
- Για να γίνουν ακόμα πιο εύληπτα τα δεδομένα της συζήτησης, ο Σωκράτης αναφέρεται συγκεκριμένα στον **ήχο** και στο **χρώμα**. Το πρώτο που σκεφτόμαστε και για τα δύο είναι το εξής: **ότι και τα δύο είναι, υπάρχουν**. (185 a).
- Όταν ο άνθρωπος κάνει σκέψεις για δύο αντικείμενα χαρακτηρίζοντάς τα όμοια ή ξεχωρίζοντάς τα ως διαφορετικά, τότε σαφώς δε χρησιμοποιείται κάποιο συγκεκριμένο σωματικό όργανο.

ΤΕΛΙΚΗ ΑΝΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΩΣ ΑΙΣΘΗΣΗΣ

- Αναρωτιέται λοιπόν «διά μέσου τίνος οργάνου εργάζεται η δύναμη που σου φανερώνει το κοινό σε όλα, μ' αυτήν που εκφράζεις το είναι και το δεν είναι;» (185c).
- Ο λόγος για τον οποίο ο Σωκράτης αναφέρεται σε δύο διαφορετικά αντικείμενα, στον ήχο και στο χρώμα, αντί να περιοριστεί σε ένα είναι για να χρησιμοποιήσει αντικείμενα που συλλαμβάνονται από διαφορετικές αισθήσεις.
- Συνεπώς, τα κοινά ανάμεσα στα δύο αντικείμενα δε θα μπορούσαν να γίνουν αντιληπτά με καμιά από τις δύο αισθήσεις, αλλά μόνο από την ίδια την ψυχή.

ΤΕΛΙΚΗ ΑΝΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΩΣ ΑΙΣΘΗΣΗΣ

- Ο Θεαίτητος, ενθουσιασμένος κατάλαβε ποιο είναι το πραγματικό ζητούμενο, αν υπάρχει δηλαδή σωματικό όργανο μέσω του οποίου η ψυχή στοχάζεται τα κοινά των αντικειμένων.
- Το εύλογο συμπέρασμα και των δύο είναι ότι δεν υπάρχει κανένα σωματικό όργανο για αυτά, αλλά η ψυχή τα σκέφτεται από μόνη της (αυτή δι' εαυτής).
- Μπορούμε λοιπόν με την αφή να διακρίνουμε ένα σκληρό και ένα μαλακό αντικείμενο, αλλά την ουσία τους και ότι είναι, την αντίθεσή τους και την ουσία της αντίθεσής τους μπορεί μόνο η ψυχή να τα αντιληφθεί και να εκφέρει κρίσεις.

ΤΕΛΙΚΗ ΑΝΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΩΣ ΑΙΣΘΗΣΗΣ

- Αν θελήσουμε, στη συνέχεια, να εντοπίσουμε κι άλλες έννοιες που γίνονται αντιληπτές μόνο έτσι, μέσω της ψυχής, θα πρέπει να αναφερθούμε στο καλό και το κακό, το δίκαιο και το άδικο (186 a).
- Οι ύψιστες αυτές αρχές δεν γίνονται αντιληπτές με τις αισθήσεις αλλά με τη σκέψη. Δεν είναι τυχαίο ότι και τα ζώα ή τα μωρά έχουν σύστημα αισθήσεων και αντιλαμβάνονται μέσω αυτών, αλλά αληθείς και ωφέλιμες κρίσεις για τα πράγματα μπορούν να διατυπωθούν μόνο μετά από καιρό και μέσα από την παιδεία (186 c)18.
- Η αναζήτηση της γνώσης μεταφέρεται πλέον στη σφαίρα του νοείν και όχι του αισθάνεσθαι.

2ος ΟΡΙΣΜΟΣ : Η ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ

- Επειδή κάποιες κρίσεις συμβαίνει να είναι αληθινές και κάποιες εσφαλμένες, ο Θεαίτητος ισχυρίζεται τελικά ότι : *Γνώση είναι η ορθή γνώμη.*
- Οφείλουν να διακρίνουν σαφώς την **ψευδή δόξα** από την **αληθή**, αφού πρόκειται να ταυτίσουν τη δεύτερη με τη γνώση.
- Η δυνατότητα εκφοράς μιας **λανθασμένης κρίσης** από τον άνθρωπο εξηγείται από τον Σωκράτη λέγοντας ότι οι άνθρωποι είμαστε φτιαγμένοι έτσι από την φύση μας.

2ος ΟΡΙΣΜΟΣ : Η ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ

- Στην περίπτωση λοιπόν που εκφέρεται μια **ψευδής κρίση** για κάτι που γνωρίζουμε, δύο δυνατές εξηγήσεις υπάρχουν :
  - a) είτε ότι παρουσιάζεται αυτό που γνωρίζουμε ως κάτι άλλο που επίσης γνωρίζουμε είτε ότι,
  - b) ταυτίσαμε αυτό που γνωρίζουμε με κάτι που δε γνωρίζουμε.

2ος ΟΡΙΣΜΟΣ : Η ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ

- Ο Σωκράτης θέτει νέα παράμετρο:
  - Αποσυνδέει την ψευδή δόξα από τη γνώση και την άγνοια και την συσχετίζει δοκιμαστικά με το **είναι και το μη είναι**.
  - Δηλαδή, ο Σωκράτης ισχυρίζεται ότι η ψευδής κρίση είναι **γνώμη** πως κάτι είναι ενώ στην πραγματικότητα δεν είναι (188d).

2ος ΟΡΙΣΜΟΣ : Η ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ

- **Αυτό συνεπάγεται ότι ο άνθρωπος έχει την δυνατότητα να σκέφτεται και να διατυπώνει κρίσεις για πράγματα που δεν έχουν υπάρξει, δεν υφίστανται, δεν είναι τίποτα απολύτως.**
- **Παράδειγμα: Το αντικείμενο της νόησης και κατά συνέπεια της κρίσης πρέπει απαραίτητως να είναι κάτι, όπως ακριβώς είναι πάντα κάτι το αντικείμενο της όρασης, της ακοής, της αφής.**

2ος ΟΡΙΣΜΟΣ : Η ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ

- Σε καμιά από αυτές τις περιπτώσεις δε συμβαίνει να βλέπουμε ένα μη ον , αλλιώς δεν βλέπουμε καθόλου (189b). Τελικά, όποιος σκέφτεται και κρίνει τα μη όντα, δε σκέφτεται τίποτα και άρα, καταρρίπτεται και η τελευταία σύνδεση της σφαλερής γνώμης με τα μη όντα.
- Η διαδικασία εκφοράς μίας κρίσης δεν είναι τόσο απλή και άμεση, όπως είναι λ.χ. η θέα ενός αντικειμένου. Αντίθετα, εμπεριέχει σύνθετες νοητικές διεργασίες που αφήνουν ίσως περιθώρια για λάθη.

2ος ΟΡΙΣΜΟΣ : Η ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ

- Όταν ένας άνθρωπος σκέφτεται, αυτό σημαίνει ότι διενεργείται ένας εσωτερικός διάλογος. Διαλέγεται η ψυχή με τον εαυτό της και συμπεραίνει (190α)
- Πότε λοιπόν είναι δυνατόν να επέλθει “σύγχυση” ενός πράγματος με ένα άλλο;
- Παράγοντας της μνήμης και της λήθης.
  - Παρομοίωση της ανθρώπινης μνήμης με κέρινο εκμαγείο.

2ος ΟΡΙΣΜΟΣ : Η ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ

- ο Σωκράτης παραθέτει μία σειρά περιπτώσεων στις οποίες είναι δυνατό να επέλθει σύγχυση ενός πράγματος με ένα άλλο (192).
- Αναφέρει λοιπόν ο Σωκράτης όλους τους πιθανούς συνδυασμούς δύο αντικειμένων τα οποία
  - α) γνωρίζουμε και θυμόμαστε, αλλά δεν έχουμε τώρα αισθητηριακή αντίληψη γι' αυτά,
  - β) δεν τα γνωρίζουμε καθόλου,
  - γ) τα αντιλαμβανόμαστε τώρα με τις αισθήσεις μας και
  - δ) δε τα αντιλαμβανόμαστε τώρα.

- Οι συνδυασμοί που μπορούν να προκύψουν είναι οι εξής:
  - Αν δεν έχω τώρα αισθητηριακή αντίληψη για κανένα από τα δύο αντικείμενα, αλλά οι εικόνες τους βρίσκονται **αποτυπωμένες στη μνήμη μου** (άρα τα γνωρίζω), τότε είναι αδύνατο να προκύψει σύγχυση ανάμεσα σε κάτι γνωστό και κάτι άλλο γνωστό. Επίσης, είναι αδύνατο να μπερδέψω το γνωστό με κάτι τελείως άγνωστο, ή δύο τελείως άγνωστα αντικείμενα μεταξύ τους.
  - Αν **αντιλαμβάνομαι τώρα δύο αντικείμενα**, λ.χ. τα βλέπω, είναι αδύνατο να νομίσω ότι το ένα είναι το άλλο, όπως αδύνατο είναι να νομίσω για κάτι που βλέπω ότι είναι κάτι άλλο που δε βλέπω ή να μπερδέψω δύο πράγματα κανένα από τα οποία δε βλέπω.
  - Στην περίπτωση που έχω ταυτόχρονα **και προηγούμενη γνώση (αποτύπωμα δηλαδή στη μνήμη μου) και αισθητηριακή αντίληψη**, δεν είναι δυνατό να μπερδέψω δύο αντικείμενα που είναι ήδη γνωστά, τα οποία άλλωστε βλέπω και τώρα και τα αναγνωρίζω.
  - Τέλος, δε μπορώ να μπερδέψω **ένα ήδη γνωστό πράγμα που το βλέπω και το αναγνωρίζω τώρα** με ένα άλλο γνωστό που όμως δε βλέπω ή με ένα εντελώς άγνωστο αντικείμενο το οποίο όμως βρίσκεται αυτή τη στιγμή μπροστά στα μάτια μου.

2ος ΟΡΙΣΜΟΣ : Η ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ

- **Στις δύο πρώτες περιπτώσεις η γνώμη θα είναι σωστή.**
- **Για να εντοπίσουμε τη σφαλερή γνώμη θα πρέπει να την αναζητήσουμε στην τρίτη ομάδα περιπτώσεων, όπου υπάρχει και προηγούμενη γνώση αντικειμένων και αισθητηριακή αντίληψη, αλλά χρειάζεται σωστή αντιστοίχιση της τωρινής αισθητηριακής αντίληψη μου με την εικόνα στη μνήμη μου που είχε μείνει από προηγούμενη άμεση αντίληψη του ίδιου αντικειμένου οπότε ενδέχεται να κρίνω εσφαλμένα.**
- **Το λάθος δεν έγκειται ακριβώς στα δεδομένα των αισθήσεων, αλλά στην προσπάθειά μας να ταυτίσουμε ένα παλιό αποτύπωμα της μνήμης με μια παρούσα εντύπωση.**

2ος ΟΡΙΣΜΟΣ : Η ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ

- **Γιατί η μνήμη είναι διαφοροποιημένη από άτομο σε άτομο. Όπως φαίνεται μέχρι εδώ, δεν είναι δυνατό να υπάρξει σφαλερή γνώμη για πράγματα που δεν γνωρίζουμε ούτε είχαμε ποτέ αίσθηση γι' αυτά.**
- **Οι κρίσεις αναφέρονται μόνο σε αντικείμενα που γνωρίζουμε και αισθανόμαστε και μπορούν να γίνουν σφαλερές ή αληθινές(194 b).**
- **Όταν το κερί είναι βαθύ και λείο, τότε τα αποτυπώματα που δημιουργούνται σ' αυτό από τις εικόνες των αισθήσεών μας, γίνονται καθαρά και βαθιά, ώστε να**
- **διατηρηθούν αναλλοίωτα για πολλά χρόνια.**

2ος ΟΡΙΣΜΟΣ : Η ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ

- Οι σοφοί, έχουν καλή μνήμη, μαθαίνουν εύκολα και οι κρίσεις που διατυπώνουν είναι αληθείς, αφού βρίσκουν εύκολα και γρήγορα την ορθή αντιστοίχιση ανάμεσα στα προηγούμενα αποτυπώματα της μνήμης και στις τωρινές αισθητηριακές κρίσεις.
- Αλλά, η ψευδής κρίση δεν έγκειται ούτε μόνο στην αίσθηση ούτε μόνο στη σκέψη. Έγκειται στην σύζευξη της αίσθησης και της σκέψης (195 d).
- Η αληθής κρίση, που έχει ταυτιστεί με τη γνώση σύμφωνα με τον ορισμό του Θεαίτητου, δεν είναι τίποτα άλλο παρά η αληθής αναγνώριση των παρόντων αισθητηριακών εντυπώσεων.

2ος ΟΡΙΣΜΟΣ : Η ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ

- Οι κρίσεις με τις οποίες ασχολήθηκαν ο Σωκράτης και ο Θεαίτητος μέχρι αυτό το σημείο αφορούσαν όλες πράγματα που αντιλαμβάνομαι με τις αισθήσεις μου, αλλά έχω από πριν το αποτύπωμά τους στην μνήμη μου και προσπαθώ τώρα να τα αναγνωρίσω.
- Οι ψευδείς κρίσεις υφίστανται, διερεύνηση των τρόπων που μπορούν να οδηγήσουν σ' αυτήν.
- Εν τω μεταξύ, παρεμβάλλεται η άκρως ενδιαφέρουσα διαπίστωση του Σωκράτη ότι από την αρχή της συζήτησής τους χρησιμοποιούν καταχρηστικά φράσεις όπως “γνωρίζουμε”, “δεν γνωρίζουμε”, “αγνοούμε”, “καταλαβαίνουμε”.

2ος ΟΡΙΣΜΟΣ : Η ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ

- Το “γνωρίζειν” σημαίνει “κατέχειν τη γνώση”.
- Παράδειγμα: Όταν έχω στην κατοχή μου ένα ρούχο, αφού εγώ ο ίδιος το έχω αγοράσει, ενδέχεται να μην το φοράω σε μια συγκεκριμένη στιγμή. Τότε το κατέχω βέβαια, αλλά δεν το έχω αυτή τη στιγμή.
Έτσι ακριβώς προτείνει να σκεφτούμε και την γνώση: Είναι δυνατό να την κατέχει κάποιος, αλλά να μην την έχει σε μια δεδομένη στιγμή.

2ος ΟΡΙΣΜΟΣ : Η ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ

- **Παρομοίωση: «Περιστερώνας»**
- **Με την αναλογία του περιστερώνα ο Πλάτωνας αναφέρεται σε δύο τρόπους απόκτησης της γνώσης:**
  - **α) Μέσω της διδασκαλίας και της μάθησης και**
  - **β) μέσω της ανακάλυψης από τον ίδιο τον άνθρωπο.**

2ος ΟΡΙΣΜΟΣ : Η ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ

- Σωκράτης: Μπορεί η ψευδής κρίση να συνιστάται στην ανταλλαγή μιας γνώσης με μια άλλη γνώση;
- Θεαίτητος:, να δεχτούμε ότι μέσα στον περιστερώνα του μυαλού μας πετούν σαν πουλιά μαζί με τις “γνώσεις” και κάποιες “αγνωσιές”.
- Συμπερασματικά:
  - Όσο περισσότερα γνωρίζεις, με τη σημασία της κατοχής της γνώσης, σε τόσο σοβαρότερα λάθη εκτίθεσαι.
  - Οι βαρύτερες πλάνες οφείλονται συνήθως στην κακή χρήση εκτεταμένων γνώσεων.

**3ος ΟΡΙΣΜΟΣ:
ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ Η ΜΕΤΑ ΛΟΓΟΥ ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ**

- **Για να συνιστά γνώση μια αληθής γνώμη, πρέπει να συνοδεύεται από τον λόγο (201 d).**
- **Τα αντικείμενα, αν δε χαρακτηρίζονται από λόγο, δεν είναι προσιτά στη γνώση.**

3ος ΟΡΙΣΜΟΣ: ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ Η ΜΕΤΑ ΛΟΓΟΥ ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ

- Το «όνειρο του Σωκράτη»:
  - Υπάρχουν στη φύση κάποια «πρώτα» βασικά στοιχεία από τα οποία αποτελούμαστε εμείς και όλα τα υπόλοιπα πράγματα.
  - Τα στοιχεία αυτά τα αντιλαμβανόμαστε με τις αισθήσεις μας και μπορούμε να τα κατονομάσουμε, αλλά δε μπορούμε να τα γνωρίσουμε, διότι δεν έχουν λόγο.
  - Θα λέγαμε λοιπόν ότι τα στοιχεία αυτά είναι «άλογα, άγνωστα, όμως αισθητά» (202 b).

3ος ΟΡΙΣΜΟΣ: ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ Η ΜΕΤΑ ΛΟΓΟΥ ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ

- Μια ενδιαφέρουσα παρομοίωση των στοιχείων αυτών κάνει ο Σωκράτης με **τα γράμματα της αλφαβήτου**:
  - Για να παραχθεί λόγος από αυτά, πρέπει να ενωθούν σε συλλαβές και κατόπιν σε λέξεις και προτάσεις, ενώ όλα τα άλλα πράγματα αποτελούν «συλλαβές», συνδυασμούς δηλαδή των πρώτων στοιχείων.
  - Αυτά τα σύνθετα πλέον σώματα, ή αλλιώς τα συμπλέγματα βασικών στοιχείων, μπορούν να γίνουν αντικείμενο γνώσης, καθώς διαθέτουν λόγο.
  - Οι συλλαβές που αποτελούνται από τα επιμέρους στοιχεία είναι γνωστές και μπορούμε να έχουμε γι' αυτές αληθινή γνώμη.

**3ος ΟΡΙΣΜΟΣ:
ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ Η ΜΕΤΑ ΛΟΓΟΥ ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ**

- Όταν κάποιος έχει αληθινή γνώμη για ένα πράγμα, αλλά χωρίς το λόγο, τότε η ψυχή του έχει συλλάβει την αλήθεια γι' αυτό το πράγμα, αλλά δεν έχει ακόμα τη γνώση.
- Όταν προστεθεί στην αληθή δόξα και ο λόγος, τότε ο άνθρωπος μπορεί να κατέχει τη γνώση (202 c-d).

3ος ΟΡΙΣΜΟΣ: ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΕΣΤΙ Η ΜΕΤΑ ΛΟΓΟΥ ΑΛΗΘΗΣ ΔΟΞΑ

Ο τρίτος λοιπόν ορισμός δηλώνει ότι όταν στην ορθή δόξα προστεθεί και ο λόγος, τότε κατέχουμε τη γνώση.

Οι πιθανές ερμηνείες της έννοιας του λόγου είναι τρεις:

- a. 206 d-e: Λόγος είναι ο ήχος της φωνής μέσω της οποίας φανερώνεται η ανθρώπινη σκέψη, δηλαδή η **ομιλία**.
- b. 206 e-208 b: Λόγος είναι η **απαρίθμηση των συστατικών μερών ενός πράγματος**. (Παράδειγμα Ησίοδου)
- c. γ) 208 b-210 b: Η τρίτη σημασία που εξετάζεται για το λόγο είναι η απόδοση του γνωρίσματος ενός πράγματος που το διακρίνει από κάθε άλλο πράγμα. **Προτείνεται δηλαδή να κατανοήσουμε τη γνώση ως μια αληθή κρίση που συνοδεύεται από δήλωση της διαφοράς του αντικειμένου της**. (Παράδειγμα του ήλιου)

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

- Οι τρεις ορισμοί που προτείνονται και ελέγχονται φαίνεται ότι αποτυγχάνουν τελικά να δώσουν απάντηση στο ερώτημα «τι είναι γνώση», αφού **απορρίπτονται όλοι**.
- ο Πλάτωνας συζητά και απορρίπτει τους τρεις ορισμούς της γνώσης για να αποδείξει τελικά ότι οι πολλές δυσκολίες που εμφανίζονται μπορούν να ξεπεραστούν μόνο μέσω **της θεωρίας των ιδεών**.
- Η θεωρία του για τις ιδέες, που επηρέασε όλη τη μεταγενέστερη ευρωπαϊκή φιλοσοφία, υποστηρίζει ότι παράλληλα στον κόσμο των αισθητών πραγμάτων υπάρχει ο αληθινός κόσμος των ιδεών που είναι απρόσιτος στις αισθήσεις και τον συλλαμβάνουμε μόνο με τη νόηση.
- Τα αισθητά πράγματα είναι οι απομιμήσεις (είδωλα) των ιδεών, οι οποίες είναι τα αιώνια και αναλλοίωτα πρότυπα σύμφωνα με τα οποία έχουν κατασκευαστεί τα αισθητά και μεταβλητά πράγματα.
- Η σχέση μεταξύ των ιδεών και των αισθητών πραγμάτων είναι στενή και περιγράφεται από τον Πλάτωνα σαν παρουσία της ιδέας μέσα στα πράγματα. (**μέθεξις**).

ΠΗΓΕΣ

- Φιλολογική Ομάδα Κάκτου (1992). Θεαίτητος ή περί επιστήμης. Εκδόσεις ΚΑΚΤΟΣ.
- Μαρίζα Αναστασία (2012). Γνώση και αλήθεια στον Πλάτωνα: Η εξέλιξη της γνωσιοθεωρίας του Πλάτωνα από τον *Μένωνα* ως τον *Θεαίτητο*. Διπλωματική εργασία, Πανεπιστήμιο Πατρών, ΠΜΣ Τμήματος φιλοσοφίας
- Κοτανίδου Μαριάννα (2007-2008). Η έννοια της γνώσης στον Θεαίτητο του Πλάτωνα. Διπλωματική εργασία, ΑΠΘ, Φιλοσοφική εργασία.
- Παπαλεξίου Κερασένια, (2006). Θεωρία και Γνώση στον Θεαίτητο του Πλάτωνα. Διδακτορική διατριβή, ΑΠΘ, Φιλοσοφική σχολή
- [https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%98%CE%B5%CE%B1%CE%AF%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%BF%CF%82_\(%CE%B4%CE%B9%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%82\)](https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%98%CE%B5%CE%B1%CE%AF%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%BF%CF%82_(%CE%B4%CE%B9%CE%AC%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CF%82))